COĞRAFYA Sınıf-9

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU DÜNYA'NIN GÜNLÜK (EKSEN) HAREKETİ VE SONUÇLARI

Dünya'nın coğrafi olaylar ve canlılar üzerinde etkili olan günlük ve yıllık şeklinde iki önemli hareketi vardır.

1. Dünya'nın günlük hareketi (Kendi ekseni etrafındaki hareketi)
2. Dünya'nın yıllık hareketi (Güneş etrafındaki hareketi ya da yörünge hareketi)

Dünya'nın günlük hareketi

Dünya'nın günlük hareketi: Dünya, kuzey ve güney kutup noktalarından geçtiği varsayılan yer ekseni etrafında batıdan doğuya doğru döner. Ekseni etrafındaki dönüşün 24 saatte tamamlandığı bu süreye bir gün denir. Dünya'nın ekseni etrafındaki dönüşüne bağlı olarak iki türlü hız ortaya çıkar. Günlük hareketi sırasında birim zamanda alınan yola çizgisel (dönüş) hız denir. Çizgisel hız Ekvator'dan kutuplara doğru azalır. Günlük hareketi sırasında birim zamanda oluşan açıya da açısal hız denir. Dünya 24 saatte 360° döndüğünden üzerindeki tüm noktaların açısal hızları eşittir.

Dünya'nın günlük hareketinin sonuçları şunlardır:

Gece-gündüz birbirini izler.

● Günlük sıcaklık farkları oluşur. Bunun sonucunda mekanik çözülme (fiziksel ayrışma) ve günlük basınç farkları meydana gelir. Günlük basınç farklarına bağlı olarak da meltem rüzgârları oluşur.

● Gün içinde Güneş ışınlarının geliş açısına göre cisimlerin gölge boyu değişir.

● Doğu ve batı yönleri oluşur. Doğudaki yerler, batıdaki yerlere göre Güneş'i daha önce görür.

● Yerel saat farkları oluşur.

● Merkezkaç kuvveti oluşur. Buna bağlı olarak sürekli rüzgârların ve okyanus akıntılarının yönlerinde sapmalar görülür. Ayrıca okyanuslarda halkalar oluşur.

● 30° kuzey ve güney enlemlerinde dinamik yüksek basınç, 60° kuzey ve güney enlemlerinde ise dinamik alçak basınç alanları oluşur.

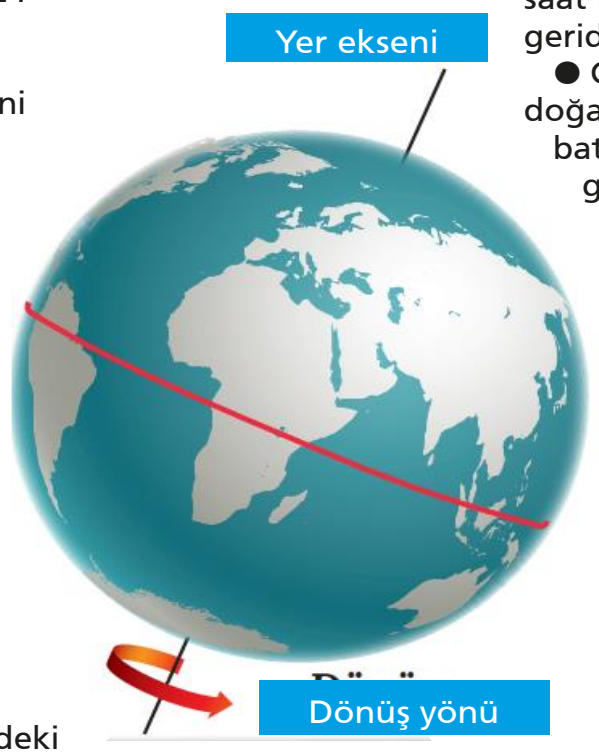
Günlük hareketin batıdan doğuya doğru gerçekleşmesinin sonuçları ise şunlardır:

● Doğuda yerel saat ileride, batıda ise geridedir.

● Güneş doğuda erken doğar, erken batar; batıda ise geç doğar, geç batar.

● Güneş'in doğuş (gurup) ve batış (tan) süresi Dünya'nın günlük dönüş hızına bağlıdır. Ekvatorda kısa kutuplara doğru gidildikçe uzar.

● Sürekli rüzgârlar Kuzey Yarım Küre'de hareket yönünün sağına, Güney Yarım Küre'de ise soluna sapar.

Dünya'nın günlük hareketi

SORULAR

Soru: 1

I. Dinamik basınç kuşaklarının oluşması

II. Dünya'nın bir yarısı aydınlık iken diğer yarısının karanlık olması

III. Kuzey Yarım Küre'de okyanus akıntılarının akış yönünün sağına doğru sapması

IV. Ekvator çizgisi dışındaki yerlerde gece-gündüz süresinin değişiklik göstermesi

Dünya'nın günlük hareketi yukarıdakilerden hangilerinin oluşmasında etkili <u>değildir?</u>

A) I ve II. B) I ve III.
C) II ve III. D) II ve IV.
E) III ve IV **(Cevap D)**

Soru: 2

Kayaçların fiziksel olarak ufalanması üzerinde etkili olan faktörlerden biri de günlük sıcaklık farklarının oluşmasıdır.

Buna göre fiziksel ufalanma üzerinde;

I. Dünya'nın kendi ekseni etrafında hareket etmesi,

II. Ekvator çizgisi üzerinde gece-gündüz süresinin değişmemesi

III. Dünya'nın küresel bir şekle sahip olması

verilenlerden hangilerinin etkili olduğu söylenir?

A) Yalnız I. B) Yalnız II.
C) I ve II. D) I ve III.
E) II ve III. **(Cevap A)**

Soru: 3

Dünya kendi ekseni etrafındaki hareketini batıdan doğuya doğru 24 saatte tamamlamaktadır.

Aşağıda verilen durumlardan hangisi üzerinde Dünya'nın bu hareketinin etkisinden <u>söz edilemez?</u>

A) Daha doğudaki noktalarda güneşin daha erken doğması

B) Bir binanın gölgesinin gün içinde yön değiştirmesi

C) Londra'da yerel saatin İstanbul'a göre daha geride olması

D) Çanakkale ilinde iftar vaktinin, Iğdır iline göre daha geç olması

E) Hatay'da Güneş'in doğuş ve batış süresinin Sinop'a göre daha kısa olması

(Cevap E)

Soru: 4

Ekvator'dan kutuplara doğru gidildikçe Güneş'in doğuş (gurup) ve (batış) tan süresi uzar. **Buna göre Türkiye'de bulunan bir kişi Güneş'in doğuş anını daha uzun süre seyretmek isterse aşağıdaki ülkelerden hangisine gitmesi gerekir?**

A) Mısır B) Hindistan
C) Norveç D) Brezilya
E) Almanya

(Cevap C)